

אברהם ב. יהושע: טיפולים אחרונים (מחזה)

הנפשות

מר הרמן – כבן שבעים.
ד"ר הרמן – אשתו, כבת ששים וחמש.
מר שץ – כבן חמישים וחמש.
יונתן רוטמן – בן עשרים.
אן – סטודנטית מארה"ב בת עשרים.
אחראי על מחלקת המשק באוניברסיטה – בשנות
הארבעים שלו.

המקום: ביתה של משפחת הרמן.
הזמן: מערכה א' – שעות אחה"צ המאוחרות.
אינטרלוד – תשע בערב.
מערכה ב' – קרוב לחצות הלילה.

מערכה ראשונה

(ביתה של משפחת הרמן. חדר-מגורים רחב, ולידו צמוד קיטון-עבודה, מובדל מחדר-המגורים על-ידי דלת-הזזה. בקיטון-העבודה – ספת-עור גדולה, בלה למדי, שולחן-כתיבה גדול בסגנון ישן, לידו ארון-ספרים המלא בחלקו תיקים. מאחרי שולחן-הכתיבה הנקי מגיירות, חלון גדול המשקיף אל החצר. ענפי עץ עבות מתפרצים בעדו אל החדר. חדר-המגורים עצמו נמצא באי-סדר גמור, בניגוד לסדר המופתי השורר בקיטון. אי-סדר זה נגרם בעיקר בגלל מאות ספרים אשר הורדו מהמדפים המכסים את קירות החדר, בעיקר את הקיר הפנימי שבחזית הבימה. הספרים, מכל המינים והסוגים, מפורזים בכל מקום, ערימות מתגוללות על הרצפה, ערימות מונחות על שולחן-האוכל, על הכיסאות והכורסות. אבל עדיין נותרו ספרים במדפים עצמם, במיוחד במדפים העליונים. במרכז החדר מוצב סולם, נמוך יחסית, אולם ניתן להגבהה. הפניסה לבית נמצאת בצד שמאל, מוגבהת במדרגה אחת או שתיים מן המיפלא הכללי של הבית.)

השעה חמש אחה"צ, אור צהבהב, שלאורך כל המערכה הראשונה מתאדם אט-אט ומתפתה. מר הרמן מנמנם על הספה בקיטון-העבודה של אשתו, מכוסה בשמיכה. הוא לבוש בגדים ישנים לצורך עבודתו בפניני הספרים. אל הבית מגיעים צעיר וצעירה, פרועי-בגדים, פרועי-שער, לאחר הליכה ארוכה, בבגדיהם סימני בוך. הצעיר אוזן קלות בידה של הצעירה ומושך אותה. הם נראים עייפים מאד. הצעיר דופק בהיסוס בדלת-הפניסה, הפתוחה בחלקה, אחר-כך מצלצל בפעמון. הצילצול מהדהד בדירה, אולם הרמן אינו מתעורר.

שוב הוא מצלצל, אבל אין תשובה. הצעיר דוחף את הדלת, והשנים נכנסים לבית בתנועה אטית מאד. הצעירה מרפה מידו של הצעיר וליד הפתח היא צונחת, מתקפלת בישיבה אל תוך עצמה. הצעיר נכנס פנימה, מחפש בהיסוס בין ערימות הספרים, חודר לקיטון-העבודה, מגלה את הזקן שוכב על הספה, מסתכל בו שעה קלה, אחר גוחן אליו, נוגע בו קלות).

צעיר: ד"ר הרמן? ד"ר הרמן...

הרמן: (מתעורר) מה?

צעיר: ד"ר הרמן...

הרמן: (מתישב, ראשו בין כפות ידיו) כן... (מסתכל בו) באת לקחת את הספרים.

צעיר: את הספרים?

הרמן: לא שלחו אותך מהאוניברסיטה?

צעיר: מהאוניברסיטה? לא... רציתי לרגע לשוחח אתך.

הרמן: אבל איך נכנסת לפה?

צעיר: דפקתי בדלת, צילצלתי, אבל לא היתה תשובה. אחר-כך ראיתי שהדלת

פתוחה... חשבתיו...

הרמן: הדלת היתה פתוחה?

צעיר: כן.

הרמן: (קם) אבל מי אתה?

צעיר: אתה לא תזכור אותי.

הרמן: אבל מי אתה? איך קוראים לך?

צעיר: השם לא יאמר לך. קוראים לי יונתן, כשהייתי ילד גרתי ברחוב הזה,

קצת יותר למעלה. היינו קצת שכנים שלכם. אחר-כך עזבנו. אני בנו של רוטמן.

הרמן: אתה בנו של רוטמן. ומה, חזרתם לכאן?

צעיר: לא, לא. רק אני באתי... רציתי לשוחח אתך, אם אפשר...

הרמן: אבל באיזה ענין?

צעיר: אני יכול לשבת לרגע?

הרמן: אבל מה הענין?

צעיר: זה לא ענין שלי... זה בענין בחורה אחת... חברה שלי...

הרמן: מה היא רוצה?

צעיר: אני חושב שהיא זקוקה לעזרה... היא במצב לא טוב... חשבת, אולי כדאי

שאתה תראה אותה... תשוחח אתה... תגיד לנו מה צריך לעשות...

הרמן: איפה היא?

צעיר: היא פה. (מצביע עליה) הבאתי אותה לפה. היא רק התישבה רגע לנוח.

כבר שלושה ימים לא אוכלת, בקושי היא אומרת משהו. זאת סטודנטית, לא מפה,

אמריקאית, לפני כמה חדשים הגיעה לארץ, נמצאת אצלנו, אני מתכוון במשק שאני

משרת בו. הכרתי אותה לא מזמן, לפני אולי שבועיים, אבל מאד התקשרנו. כל

הזמן היא היתה בסדר גמור, רק לפני כמה ימים התחיל משהו מוזר... אני לא יודע

איך להגדיר... לא, לא, בכלל לא משתוללת, אבל כאילו מנתקת מגע. משהו מתפרק אצלה. מבהיל כל-כך... אתה ודאי תדע במה המדובר... אני לא יודע איך להגיד את זה במלים... היתה לי הרגשה...

הרמן: אבל מה פתאום לכאן?

צעיר: אין לה איש בארץ. במשק לא רוצים להתעסק בה. חשבו לשלוח אותה מיד חזרה, אבל אני לא רציתי שישלחו אותה חזרה, הרי אפשר לטפל בה גם כאן. גם היא לא רוצה לחזור... אני לא יודע... הצרה שאיננה מוכנה לראות רופא או משהו כזה... היא לא מרגישה כלום. נוח לה כך... אבל בי היא נותנת אמון, רק ב... יש בינינו קשר... אתי היא הסכימה ללכת... תאָר לך, כבר שלושה ימים אנחנו בדרכים, לא היתה מוכנה לעלות על אוטובוס. ברגל הלכנו, דרך השדות, בוואדיות. גם ירד עלינו גשם בלילה האחרון, אולי לא שמתם לב שהיה גשם, לכן אנחנו כך-פרועים ומלוכלכים. אבל לא חשוב, העיקר שהגענו אליך. אני יכול לשבת רגע?

הרמן: אבל מה פתאום הבאת אותה אלי?

צעיר: (תמה) זכרתי שאתה גר כאן. גם לא היתה לי כתובת אחרת. מעולם לא הכרתי רופאים אחרים... שמתעסקים בזה... אבל אותך דווקא זכרתי טוב... אפילו שעזבתי את השכונה הזאת כשהייתי ילד. יש לי זכרונות ברורים מהרחוב הזה, מהעצים פה, מהבית שלך. אני הייתי לפעמים משחק בחצר שלך, היית מרשה לי. אבל בכלל לא הייתי בטוח שעוד אמצא אותך כאן... כלומר, אם אתה עדיין חיי... סליחה, לא התכוונתי... אבל טוב שניסיתי. בין-כה-וכה היינו מוכרחים להסתלק מן המשק ולהתחיל לשוטט. זה הדבר היחיד שהיא עוד מוכנה לעשות... באיזה שהוא אופן זה מרגיע אותה... מזל שמצאנו אותך. אני רק אֶשב רגע, אני ממש נופל מהרגליים, מת מעייפות... (מנסה להתישב על אחד הכסאות, להוריד ממנו ספרים).

הרמן: (תופס בו) ואתה חשבת שאני הרופא?

צעיר: אתה לא ד"ר הרמן?

הרמן: אבל אני לא רופא.

צעיר: אתה לא רופא? הרי יש שלט על הגדר.

הרמן: זאת אשתי. היא הרופאה.

צעיר: אשתך? ואני הייתי בטוח שזה אתה. את אשתך לא זכרתי. הייתי בטוח שזה אתה.

הרמן: טעית, כנראה.

צעיר: לא נורא, אז אולי אשתך תוכל לראות אותה.

הרמן: היא איננה בבית.

צעיר: לא חשוב, אנחנו נמתין לה.

הרמן: אין טעם שתמתינו. היא תחזור מאוחר.

צעיר: לא חשוב, אנחנו נמתין עד שהיא תחזור. בין-כה-וכה אין לנו מה לעשות.

הרמן: מה אמרת שמך?

צעיר: יונתן.

הרמן: תשמע, יונתן, אין כל טעם שתמתינו. היא תחזור מאוחר מאד, ומלבד זה היא גם לא עובדת כבר; אני אתן לך כתובת של רופא אחר, לא רחוק מכאן. תגש ותאמר שנשלחת מפה.

צעיר: אבל זה לא ייתכן. היא לא תסכים להיכנס לשום מקום אחר. גם לפה לא רצתה להיכנס, רק אחרי שנשבעתי לה שאתה ידיד שלנו, של המשפחה. שבבית הזה ביילתי כשהייתי ילד. אני יודע, שיקרתי, אבל אחרת לא היתה באה אתי. אנחנו נחכה פה בשקט, אם אתה רוצה נשב בחצר. אני גם מוכן לעזור לך בינתיים במשהו... לסדר את הספרים אולי... לא נפריע... (מנסה שוב להתישב)

הרמן: לא, תודה, אני לא זקוק לעזרה. וגם להמתין אין טעם, אפילו לא בגן. אני מצטער.

צעיר: אני לא מבין.

הרמן: למה אתה לא מבין, אנחנו לא נוכל לעזור לך.

צעיר: רק כמה מלים. אם אשתך היתה יכולה לומר לה רק כמה מלים... עד שהגענו לפה...

הרמן: אין טעם בכמה מלים. זה לא ענין של כמה מלים. אבל אין לך מה להתיאש כך. אמרתי לך, אני אתן לך כתובת של רופא אחר, רופא טוב. אתה תגש אליו והוא יקבל אותה. הייתי מטלפן ומסדר את זה מיד, אלא שהטלפון שלי מקולקל, משהו ניתק בו. אבל אפילו אם תגיע ישר אליו, אם תגיד שנשלחת מפה...

צעיר: (קוטע) זה לא יילך...

הרמן: מה לא יילך?

צעיר: (בייאוש) היא לא תלך אתי עוד... אני מבקש ממך... רק כמה מלים... היא במצב רע מאד... אני מוכן כמוכך גם לשלם, לא התכוונתי בחינם...

הרמן: (כבר ברוגזה) תשמע, איך קוראים לך, כן, יונתן, תשמע, אל תהיה עקשן. אם היא במצב קשה, ההתלהבות שלך לא תעזור לה, גם לא זכרונות-הילדות שלך. אני מציע לך, שלח אותה חזרה הביתה, אל ההורים שלה. אתה רק מסתבך.

צעיר: אני לא חושב שאני מסתבך.

הרמן: כרצונך.

(מתקרב אל הבית הפקיד)

צעיר: אני לא מבין, ואתה במה אתה עוסק. למה טעיתי. למה אותך זכרתי כל-כך טוב.

הרמן: אני עוסק במשהו אחר.

צעיר: אבל במה?

הרמן: מה זה חשוב. היה לי בית-מסחר לספרים... אתה אולי לשם נכנסת פעם... אבל היית, אתה אומר, ילד...

צעיר: חנות-ספרים? היכן?

(הפקיד עומד ליד הדלת הפתוחה, הרמן מבחין בו)

הרמן: מה זה חשוב?

צעיר: כל-כך בבידור זכרתי אותך. גם כאילו לא השתנית. אני לא זוכר חנות-ספרים. משהו התבלבל לי...

הרמן: (ביבושת) כנראה. (מתקדם לעבר הפקיד) כן?

פקיד: מר הרמן?

הרמן: כן.

פקיד: אני באתי מהספרייה של האוניברסיטה. אתה הודעת משהו בענין ספרים שאתה רוצה למסור לנו.

הרמן: אה, כן. אתה מהאוניברסיטה. סוף-סוף. היכנס בבקשה, כבר לא ידעתי אם תגיעו. (הפקיד נכנס לבית)

צעיר: או אולי בכל-זאת נמתין לאשתך, ואתה תבקש אותה שתסכים לקבל אותנו.

הרמן: זה אי-אפשר...

צעיר: או אולי אתה תוכל לומר לה כמה מלים...

הרמן: אני, מה פתאום?

צעיר: אתה אולי גם יודע...

הרמן: (קוטע) לא, אני מעולם לא עסקתי בדברים כאלה. (נראה קצר-רוח)

צעיר: אני מבין. טוב, אז נלך מפה.

הרמן: אתה לא רוצה את הכתובת של ה...?

צעיר: (קוטע) זה לא יעזור לי.

הרמן: כרצונך.

צעיר: (גוחן אל הנערה היושבת כל הזמן בפינה, מתבוננת בהם, אוחז בה, מתחיל

להקים אותה) We have to move from here...

סטודנטית: This isn't the right man.

צעיר: No, I have made a mistake...

הרמן: שום דבר... זה בסדר...

צעיר: שלום.

(הרמן והפקיד מתבוננים בשנים היוצאים באטיות. הרמן סוגר אחריהם את

הדלת במפתח)

הרמן: (במשהו מבוכה) שב, שב בבקשה. טוב שהגעת. הכנתי כאן כבר הרבה ערימות. עדיין לא הכל מסודר. גם לא ידעתי אם תרצו רשימה מפורטת של כל

הספרים. האם תתחילו כבר עכשיו להוציא אותם מפה?

פקיד: לא, אני באתי רק לראות במה מדובר, כלומר באיזו כמות. או, יש כאן המון ספרים.

הרמן: כן.

פקיד: (כל הזמן מסתובב בחדר, מנסה לאמוד את הכמות) איזה סוג של ספרים

יש כאן?

הרמן: או, יש כאן מכל המקצועות.

פקיד: ספרים ישנים?

הרמן: לא רק. היתה לי חנות-ספרים. ולכן הצטברו אצלי כמויות כאלו. יש כאן ספרים שלא נמכרו, גם כאלה שלא רציתי למכור, כאלה ששמרתי לעצמי. גם כאלה שהיה בהם איזה פגם. וסתם ספרים שהצטברו.

פקיד: יש כאן גם כתבי-יד?

הרמן: לא, אין לי כתבי-יד.

פקיד: כמות עצומה של ספרים. צריך יהיה לבדוק אם נצטרך את הכל.

הרמן: אני כבר אמרתי בטלפון, מה שלא תצטרכו תוכלו לזרוק.

פקיד: בסדר. הם כבר יבדקו אותם. (שהייה ארוכה) תסלח לי על השאלה, אבל למה אתה רוצה למסור את הכל?

הרמן: (מגחך) לומר לך את האמת, פעם היתה לי תאנה לספרים, הייתי מוכרח שספרים יהיו סביבי ובכמויות כאלו. אבל עכשיו ההתלהבות הזאת נראית לי מיושנת. אינני חוקר או משהו כזה, אז בשביל מה כל-כך הרבה ספרים סביבי, לפעמים מספיק לאדם ספר אחד, מונח על ארון קטן ליד מיטתו. כך הוא קל יותר, אם הוא רוצה, אני יודע, לבסוע פתאום הרחק מפה. ובכלל אתה יודע, בספריות המודרניות לא יהיו עוד ספרים כאלה. (מרים אחד הספרים) הן תהיינה מורכבות מסרטי-מחשב, ממיקרופילמים...

פקיד: כן. (מסתובב כל הזמן בחדר) שמעתי על כך, אבל בינתיים אצלנו נערמים כל הזמן ספרים ישנים...

הרמן: אולי תשב...

פקיד: לא, תודה, אני ממהר. וכאן יישארו לך כל המדפים ריקים. זה יהיה קצת עצוב.

הרמן: לא, אני בכלל מתכוון להרוס את הקיר הזה, לחבר את החלק הזה של הגן, לנסות ליצור מין חצר פנימית...

פקיד: אני מבין...

הרמן: אולי בכל-זאת תשב, אני אתן לך משהו לשותות.

פקיד: לא, תודה. אני באמת ממהר, באתי רק לרגע. מחכים לי בחוץ.

הרמן: אתם מכל-מקום תקחו את הספרים עוד היום.

פקיד: (בכנס לקיטון-העבודה) או, גם הספרים האלה.

הרמן: לא. הספרים האלה הם של אשתי. הם נשארים פה.

פקיד: אני מבין. בסדר. טוב. אני מקווה שעוד היום נספיק להגיע לפה. אבל אני חושש שהרכב יתפנה רק בערב. לא יפריע אם נגיע קצת מאוחר.

הרמן: לא, לא איכפת. העיקר שכבר אתפטר מכל זה. אני מחכה לכם, לא אעזוב את הבית.

פקיד: בסדר. ננסה לגמור את הכל עוד היום. שלום לך.

הרמן: שלום. (יוצא הפקיד)

(הדלת נשארת פתוחה מעט. הרמן מסתובב בחדר בחוסר-מנוחה. לא יודע בדיוק מה לעשות. מרים ספר, מדפדף בו, משליך על הרצפה. נוטל את הסולם, מגביה אותו קימעה, מקרב אותו אל המדפים, מנסה את יציבותו ומתחיל לטפס עליו. מגיע אל הבית שץ, לבוש הדר, מצלצל בפעמון. הרמן יורד מן הסולם, מוטרד מאד, ניגש אל הדלת שנשארה, כאמור, פתוחה (בחלקה)

הרמן: כן.

שץ: שלום. אפשר לדבר עם ד"ר הרמן?

הרמן: כן.

שץ: אני מתכוון, עם אשתך.

הרמן: באיזה ענין?

שץ: בענין פרטי.

הרמן: אתה מתכוון, בענין טיפול...

שץ: כן, משהו כזה...

הרמן: אני מצטער, אבל היא כבר לא מקבלת.

שץ: מה פירוש?

הרמן: היא הפסיקה לעבוד.

שץ: (בחרדה) קרה לה משהו?

הרמן: לא, שום דבר. היא פשוט הפסיקה לעבוד.

שץ: אבל צריכה להיות סיבה.

הרמן: לכל אדם מגיע לבסוף קצת מנוחה.

שץ: בהחלט, אני מבין. בכל-זאת אני מרשה לעצמי להתעקש. ולבקש לדבר אתה.

הרמן: אבל ההתעקשות לא תעזור לך.

שץ: אני לא מבין.

הרמן: אני לא מבין למה אתה לא מבין. היא הפסיקה לעבוד, איננה מקבלת יותר פאציינטים. רק לפני כמה דקות שלחתי מפה שני צעירים שהיו, נדמה לי, במצב יותר קשה משלך.

שץ: מאין אתה יודע?

הרמן: תסלח לי, אני באמת לא יודע... אבל אם תרשה לי לומר לך שבגילך, אדוני, אין כבר הרבה אפשרויות לעזרה ממשית. כלומר, קשה מאד כבר לשנות משהו...

שץ: (בחיוך) אולי נתן לה להחליט.

הרמן: לא, אני מצטער. (דוחף את הדלת לסגירה)

שץ: (אוחז בדלת) אתה לא רוצה שאני אצעק.

הרמן: זה לא יעזור לך.

שץ: אולי אפשר רק למסור לה את שמי.

הרמן: מה זה יועיל?

- שׁ: אולי בכל-זאת אפשר למסור לה את שמי, ולתת לה להחליט.
 הרמן: היא מכירה אותך?
 שׁ: כן, היא מכירה אותי.
 הרמן: כבר היית פה בטיפול?
 שׁ: כן, אם אתה מכריח אותי לומר. כבר הייתי פה בטיפול, אבל לפני הרבה שנים.
 הרמן: חבל שאתה מתעקש. גם פאציינטיים-לשעבר היא לא תקבל יותר.
 שׁ: (ברוגז גלוי) אבל זה לא ייתכן לעמוד כך, כמו כלב-שמירה בפתח.
 הרמן: סליחה?
 שׁ: (כבר בייאוש) אני מתכוון, אם אני יכול לפחות לומר לה כמה מלים.
 הרמן: אני מצטער.
 שׁ: אני אצעק, אני אומר לך. אני אהיה מוכרח לצעוק אליה.
 הרמן: תצעק, אם אתה רוצה. (שהייה) מלבד זה, היא איננה בבית.
 שׁ: מתי היא תשוב?
 הרמן: אני לא יודע.
 שׁ: אבל היא תשוב היום.
 הרמן: אני לא יודע מתי היא תשוב.
 שׁ: אני מבקש ממך בכל לשון של בקשה למסור לה רק את שמי. אני באתי ממרחקים, במיוחד לראות אותה.
 הרמן: אני מבין.
 שׁ: שמי שׁ.
 הרמן: אני אמסור לה. (מנסה לאט לסגור את הדלת)
 שׁ: אתה בשמי לא נזכר.
 הרמן: לא. עברו כאן במשך שנים כלי-כך הרבה אנשים.
 שׁ: אבל אני הייתי הפאציינט הראשון כאן.
 הרמן: מה אמרת שמך?
 שׁ: אתה כבר שכחת.
 הרמן: כן, כבר שכחתי. לומר לך את האמת, לא התכוננתי למסור לה אותו.
 שׁ: אתה רוצה ליאש אותי.
 הרמן: העקשנות שלך לא ברורה לי.
 שׁ: שמי שׁ. אני הייתי הראשון כאן. במשך יותר מארבע שנים הייתי פה בטיפול. מיד כאשר הגעתם לפה, לפני יותר משלושים שנה, הפליטים הראשונים של המלחמה, בקושי ידעתם עברית. אותך אני זוכר היטב, אתה היית פותח לי תמיד את הדלת...
 הרמן: טוב, מה שמך?
 שׁ: שׁ. אני הייתי הפאציינט הראשון כאן, בזה אני בטוח. הייתי אולי הפאציינט היחיד באותה תקופה, בזמן המלחמה. האם מעולם לא הזכירה אותי לפניך?

הרמן: לא. מעולם לא התעניינתי בחולים שבאו לכאן.
 שץ: אבל אני הייתי מגיע לכאן ארבע פעמים בשבוע. הרבה פעמים אתה עצמך היית מכניס אותי.
 הרמן: יכול להיות. (שהייה)
 שץ: אתה ניסית באותה תקופה להקים איוו הוצאת-ספרים.
 הרמן: אני רואה שאתה יודע משהו.
 שץ: אני יודעתי את הכל עליכם. כל הזמן הייתי עסוק בכם.
 הרמן: אבל אני לא מבין... מה פתאום שבת לפה... האם אז... לא הסתיים הכל...
 שץ: אתה כבר צריך לדעת שלעולם אי-אפשר לדבר על סיום.
 הרמן: בכל-זאת...
 שץ: בכל-זאת... אשתי מתה לפני כמה שבועות ואני לפתע שוב במצוקה, וכמו אז, זקוק לאיוו תמיכה, לכן באתי ישר לפה...
 הרמן: אבל אתה הרי יכול ללכת גם למישהו אחר, למישהו בסביבתך, אין כל צורך שתחזור דווקא לפה.
 שץ: אני יודע... בכל-זאת חשבתי, כאן אני מוכר יותר, נשארתי כאן גם איוו מסמכים עלי, איוו טקסטים על אודותי... כלומר, לא יהיה צורך להתחיל את הכל מחדש, אפשר יהיה למנוע מיד את ההתפרצות, מה עוד שבדיוק אותם סימפטומים חזרו אלי.
 הרמן: איוו סימפטומים ?
 שץ: הסחרחורת האלו, משהו בפנים מתעמם, דכאון עמוק כזה, הזיות אפלות, ומצד שני רצון להשתולל, לצעוק, שוב, כמו אז אני מסתובב עם אקדח בכיס... הנה... (מוציא בגיחוך מחיקו אקדח ישן ומראה בכף-יד פשוטה, לא מאיימת) האקדח הישן של אבא... (מטמין חזרה) לא יודע... משהו עמוק שוב מזעזע אותי...
 הרמן: (מוטרד מאד) אני מבין... ואני מבטיח לומר לה שהיית פה. אבל אני שוב מוכרח להגיד לך, היא לא תקבל אותך. אנחנו הפסקנו לעבוד. שנינו. כבר לפני כמה חדשים. אני חיסלתי את בית-מסחר-הספרים שלי, אני חושב, ברגע הנכון. ראיתי, מפסיקים לקנות. כלומר, קונים אבל לא קוראים. גם לא בדיוק קונים, מרפרפים על הספרים. קונים ואחרי חצי יום באים להתחיל. בעצם לא מעוניינים בספרים אלא בקבלות. עושים מאניפולאציות. קונים ספרי-ילדים ורוש-מים אותם כמו ספרות מקצועית. זה לא עיניין אותי עוד. (שץ לא בדיוק מקשיב לו, נראה שהוא במצוקה, אוחו בראשו בהרגשת כאב) מכרתי את החנות והפכו אותה עכשיו לקונדיטוריה. מכיוון שהפסקתי לעבוד, החלטנו שגם היא תפסיק. אני עכשיו מסתובב כל היום בבית, ואי-אפשר להתחכך עם החולים כך, שהם אגב לא חסרים. אנשים מפסיקים להתעסק בעצמם... להיפרך, הולכים ומסתבכים... (שץ מתנווד במצוקה גדולה, אוחו בדלת כנתקף חולשה) מלבד זאת, לומר את האמת, אפשר סוף-סוף לגנוח... אולי אפילו לצאת לנסיעה ארוכה, הרחק מפה... (שץ מתכווץ כולו) מה יש לך ?

ש' : סחרחורת כזאת... בקושי אני עומד במקום. כבר יותר מחמש שעות שאני בדרך לפה. גם תאונת-דרכים קלה היתה לי, הייתי צריך לגטוש את המכונית. להתחיל עכשיו לחפש מקום להמתין בו עד שהיא תגיע... לא הייתי רוצה לעזוב עכשיו את המקום הזה...

ה'רמ' : חבל שעשית את כל הדרך להגיע לכאן. לו היית מברר מקודם, היית חוסך לך את כל הטירחה הזאת.

ש' : אבל מי יכול היה לשער שפך, לפתע, תישאר הדלת סגורה בפני...
ה'רמ' : מה פירוש, מי יכול היה לשער ? הרי בכלל צריך היית לברר אם אנחנו עדיין חיים !

ש' : אני לא חשבתי על כך. הייתי משוכנע שאתה מיד תכניס אותי, והיא ממתינה ליד שולחן-הכתיבה שלה. מה עכשיו אני עושה עם עצמי ?

ה'רמ' : אני לא יודע מה לומר לך. אם אתה מבקש לנוח, תוכל אולי ללכת לכיכר, תשב בבית-קפה, אפילו באותה קונדיטוריה שהיתה פעם חנות-הספרים שלי... יש שם פינה נחמדה... תוכל לשתות שם קפה...

ש' : (קוטע) אני לא זקוק עכשיו לקפה... אני במצוקה עמוקה... זה מסוכן להשאיר אותי לבד... אני הייתי נורא מודה לך לו נתת לי פשוט להמתין כאן, באיזו פינה קטנה... אני לא אפריע לך...

ה'רמ' : אבל אני לא רואה כל טעם לכך... כלומר, להמתנה הזאת...

ש' : (תופס בידו) רק לרגע, מר הרמן... רק לרגע... מזמן לא הרגשתי רע כל-כך... כאבר-ראש מוצץ כזה... רק להיכנס לרגע ולשבת פה... אני לא אפריע...

ה'רמ' : אבל אם זה כך, אולי כדאי לקרוא למישהו לעזרה. אנחנו לא נוכל הרבה להועיל לך... גם אנחנו לא בריאים... אולי כדאי...

ש' : (שוב קוטע) אבל אתה לא יכול לזרוק אותי כך... אני מבקש רק כדור נגד כאבר-ראש... מעט מים... לשבת לרגע, ואחר-כך אני מסתלק... אינני מכיר כאן אף אחד מלבדכם...

ה'רמ' : (מרפה באי-רצון מהדלת) אם אתה מתעקש כך... אני אתן לך איזה כדור... (נכנסים שניהם) אני מכיר את העקשנות הזאת, אבל לא בעצמה כזאת... בשביל מה להמתין, הרי אפילו כשתחזור לא תוכל לראות אותך... מוטב אולי שתחזור מיד הביתה... חוץ מזה, אצלי כאן מהפכה... ואין איפה להושיב אותך... חכה רגע... אולי תשב כאן... (אבל ש' נכנס ומתקדם כל הזמן לעבר קיטון-העבודה, מוקסם ממראה-עיניו. כאביו כאילו נעלמו) אני עושה כאן עכשיו סדר... (הרמן מנסה לפנות את אחד הכיסאות מספרים) את הספרים האלה אני מעביר לאוניברסיטה... נפתחה כאן עוד אוניברסיטה חדשה... (ש' כבר עומד בקיטון-העבודה עצמו) אתה שמעת על כך ? בפסגת ההר הם חפרו והקימו בניינים... בלב היער... וצריך לעזור להם... (מגלה את ש' העומד ליד החלון הגדול הסבוך בענפים) מה יש ?

ש' : (ברגש) אבל שום דבר לא השתנה כאן.

הרמן: מה פירוש, לא השתנה? הרי אתה טוען שלפני שנים רבות היית פה...
 שץ: אני מתכוון, הקיטון הזה, החפצים, שולחן-הכתיבה, הספה הזאת שהייתי שוכב עליה, הספרים הכבדים האלה, העץ הנפלא הזה עם הענפים הפורצים אל תוך חלון. (מלטף את החפצים שהוא מדבר עליהם) תאר לך שאני זוכר אפילו את איכות האור פה. הרי הייתי בא אליכם תמיד בשעה כזו, אחרי-הצהריים, קיץ, סתיו, חורף, אביב, בלי להחסיר אף פעם. ארבע פעמים בשבוע. שוכב על הספה וקם, מתקדם ונסוג, באטיות, בסבלנות, נולד מחדש. מדבר על עצמי ובינתיים מסתכל על הענפים האלה, המתפרצים. לפעמים הייתי מרגיש שגזמו בהם, כלומר, שאתה גזמת. ושוב, לאט-לאט הם היו שבים ומתפרצים פנימה. הנה, כמו עכשיו...
 הרמן: (בינתיים מילא מכיור קטן בצד כוס של מים, גטל כדור והתקרב אל שץ) כן, צריך שוב לגזום. הנה, הכדור שביקשת...

שץ: (מופתע) מה זה?

הרמן: לכאב-הראש שלך... אתה...

שץ: (קוטע) אה, תודה. (לוקח את כוס המים) אני אולי אשתה רק את המים, מוטב לוותר על הכדור. אומרים שגם בכדורים התמימים ביותר יש קצת רעל. אני רק אשב כאן לרגע. הבטחת שתשרשה לי. (מתישב בכורסה ליד שולחן-הכתיבה) אני עדיין נדהם שאתה לא זוכר אותי.

הרמן: אני שכחתי הרבה אנשים, איך אני יכול לזכור את כל מאות האנשים שעברו כאן.

שץ: אבל אני הייתי הראשון, אני בטוח שהייתי הראשון. אתם רק הגעתם, ממש עם פרוץ המלחמה, הפליטים הראשונים, עם ארגוני ספרים מפורזים, כמו עכשיו, תרבותיים מאד, אבל במשהו לא מתאימים לסביבה הזאת, שהייתה עדיין פראית. מי חשב אז על הצורך לטפל בעצמו. הרי האנשים היו עסוקים רק בבעיות של העולם. חוץ ממני, כמובן... המלחמה עברה אי-שם במרחק, בערפל, אנשים נהרגו ללא הרף, ואני שכבתי פה... מופרע כל-כך, מטורף, בחשיכה הפרטית שלי... הרי כמעט התיאשו ממני, רצו לאשפז... ובסוף אבא הביא אותי לפה... (שהייה ארוכה) ואתה עדיין לא זוכר אותי?

הרמן: מה אתה רוצה ממני עכשיו?

שץ: רק לדעת אם אתה נזכר בי.

הרמן: מה אני חשוב לך. היא, אולי, תזכור אותך.

שץ: לא, אתה. אם אתה זוכר אותי. הרי אתה הסתובבת פה תמיד.

הרמן: אני לא מבין מה אתה רוצה ממני עכשיו?

שץ: למה אתה לא נזכר בי. הרי אני אפילו להתאבד ניסיתי. אתה לא זוכר כשאבא הביא אותי לפה בפעם הראשונה, כמו עכשיו, בתחילת האביב, בבגדי היו סימנים של דם, ואתם ישבתם פה בפינה ושתייתם קפה, ומיד קפצתם, שניכם, והמבט שאתה תקעת בי. אפילו שהייתי בחשיכה כזאת, בקהות-חושים גמורה, אני לא שכחתי את המבט הזה, ואתה עדיין מתעקש לומר שאינך זוכר אותי. (שהייה) אפילו את אבא

אינך זוכר ? הוא הלא היה בהתחלה ממתין לי פה, כדי לקחת אותי חזרה, כדי שלא אִמְלֵט. את אבא לפחות אתה זוכר ?

הרמן : אבל אני לא תמיד הייתי פה.

שׁ : אני יודע, אבל כשהיית פה, הרי לפעמים היית משוחח אתו.

הרמן : אולי, כמה מלים.

שׁ : לך לא היתה או עבודה, ובעצם ממני, אני מתכוון מהמצוקה שלי, התפרנסתם או, בשנים הארוכות של המלחמה.

הרמן : אתה מדבר כמו ילד. אני עבדתי כל הזמן.

שׁ : אבל כלום לא הרווחת. אני הייתי חוקר על-אודותיך. הכל ידעתי עליך, אפילו שברחוב, כשהיינו נפגשים במקרה, היית מתעלם ממני, כמו עכשיו, מביט בי כאילו לא הכרת אותי. העסק שלך היה כושל בהתחלה, מלבד עתונים לא מכרת שום דבר. רק אחרי המלחמה...

הרמן : (קוטע) אני לא מבין מה אתה רוצה ממני עכשיו ?

שׁ : אני רוצה לדעת אם אתה זוכר אותי. אתה לא יכול להגיד עוד שאינך נזכר בי.

הרמן : עכשיו, נדמה לי... שאני מקשר אותך למשהו... (שהיית) זה מה שרצית ?

שׁ : זאת לפחות ההתחלה. (פותח את כפתורי מעילו, מתרווח)

הרמן : התחלה של מה ?

שׁ : התחלה של השיבה לפה.

הרמן : אבל אני אמרתי לך... אתה אמרת רק...

שׁ : (קוטע) אני יודע. אני שמעתי. רק אשתה מעט מים, ואני מסתלק. אל תדאג, אני תיכף מסתלק... (גומע לאט-לאט מן הכוס שבידו. שהיית ארוכה. הרמן, גרע מעט, מתישב מולו, מתבונן בו ארוכות)

הרמן : אתה היית אז אחר כלי-כך...

שׁ : (נדלק) אחר ? באיזה מובן אחר ? כלומר, עברו שנים מאז.

הרמן : לא, אני מתכוון אחר, לא מהודר כך... פרוע מאד... מוזנת... מלוכלך... תמיד לא מגולח... בגדים מרושלים... או שאני מחליף אותך עם מישהו אחר. (שׁ שומע בהנאה רבה את תיאורו, מנענע בראשו לאישור) לפעמים היית נכנס לכאן בחרישיות כזו, יחף ? יכול להיות יחף ?

שׁ : כן, יחף.

הרמן : היום מסתובבים צעירים כאלה, אבל אז היית יוצא-דופן... משונה מאד... פראי כזה... כשהייתי נתקל בך לפעמים מסתובב ליד הבית הייתי נחרד.

שׁ : (קם, בהתלהבות גדולה) האמנם אחר ? אולי העניבה היא שמטעה אותך. (מנתק אותה, כמעט קורע) חולצת-המשי הזאת. (עוקר את השוליים ממכנסיו, פותח את הכפתורים, קורע קריעה בחולצה) השערות המסורקות. (פורע את ראשו) הנקיון של בגדי. (לוקח בוץ מאחד העציצים ומורח על בגדיו ומכתימם) אתה אומר יחף. הנה, שוב אני יכול להיות יחף. (יוצא מנעליו) אבל אני לא הייתי אחר, אני חושב שאתה טועה. גם אני, כל הזמן חשבתי שנהפכתי לאחר, אבל עכשיו אני

בספק. האם באמת הייתי אחר ?
 הרמן : (קופץ ממקומו, מבוהל מאד) מה אתה רוצה ?
 ש : אז בכל-אופן היית נחרד ממני, ואני הייתי בטוח שאתה יודע עלי הכל.
 הרמן : אני לא ידעתי עליך כלום.
 ש : אבל לפעמים שמעת אותי בוכה פה, הרי היו פעמים ששעה שלמה לא הייתי
 אומר מלה, רק מתיפח פה. אתה הרי שמעת אותי מתיפח.
 הרמן : לא, מעולם לא.
 ש : אבל כשצעקתי, כשהייתי צועק לפעמים.
 הרמן : אני לא זוכר שצעקת, אני לא זוכר שאנשים צעקו כאן בכלל.
 ש : אבל אני כן צעקתי.
 הרמן : (צועק) אבל אני לא שמעתי אותך. לא זוכר שצעקת.
 (שהייה ארוכה)
 ש : אם כן, הכל הלך לאיבוד.
 הרמן : מה הלך לאיבוד ?
 ש : כל אותה תקופה. החשיכה שלי, הטירוף, התחייה האטית. ואני הייתי בטוח
 שלפחות אתה נשאר כאן כמו עד.
 הרמן : עד למה ?
 ש : עד לכל. הרי אתה בעצמך זכרת באיזו תהום הייתי מתגלגל...
 הרמן : אני ? איזה ענין היה צריך להיות לי בכך. הרי אפילו השיחה הזאת בינינו
 מיותרת. אסור היה לי לתת לך להיכנס לכאן. טעות עשיתי שנתתי לך להיכנס.
 ש : נכון, עשית טעות.
 הרמן : אתה אמרת, רק לרגע.
 ש : נכון.
 הרמן : ביקשת כדור נגד כאב-הראש שלך, והבטחת שתלך.
 ש : נכון. הנה, טוב הכאבים תופסים אותי.
 הרמן : אתה אולי באמת לא במצב טוב, אבל אני אמרתי לך, לא נוכל להושיע
 אותך. היא איננה, היא הפסיקה לעבוד. גם אנחנו לא בריאים...
 ש : אני באמת מצטער שאני מפריע לך. הנה, תן לי את הכדור הזה. מה זה ?
 (לוקח ממנו) לא חשוב, אני אקח ואסתלק. (לועס אותו) אני מצטער על ההתפרצות
 הזאת. לפחות אתה מבין עכשיו באיזה מצב אני. אשתי מתה לפני כמה שבועות,
 הבית פתאום ריק, הבנים עזבו מזמן את הבית, ומה הם יכולים כבר להועיל. ושוב,
 אותם סימנים. דכאון עמוק כזה, טוטאלי, ומצד שני הרגשה היסטרית, רצון להשתולל.
 הנה, אפילו האקדח הזה, הישן, שהתחלתי לסחוב אתי, מוטב שאפטר ממנו, מוטב
 שתקח אותו איתה, תשמור אותו אצלך. (מוציא מכיס מעילו, ומושיט לו) דגם מיושן
 מאד, הכדורים חלודים לגמרי, יכול להיות שאפילו לא יורה עוד, אף-על-פי-כן קח
 אותו, שים אותו באיזו מגירה, תחביא בין הספרים שלך, מוטב שלא יהיה אתי עכשיו.
 (תרמן לא לוקח. שץ מניח את האקדח על אחת מערימות הספרים) טוב, אני מצטער

על ההתפרצות הזאת. לא הייתי צריך לרוץ ישר לפה. פשוט חשבתי שיש לכם עדיין איזו אחריות עלי
הרמן: לנו?

שץ: כן, גם לך. מה יש? הרי גם אתה היית פה, ואני עליך לא הפסקתי לחשוב. קינאתי בך, הייתי מטורף מקנאה. לפעמים הייתי הולך אחריך ברחובות, היו לילות שהייתי חוזר לכאן, נעמד מאחורי הדלת, עוצר את הנשימה כדי שלא תרגישו בי. הווה עליכם. מאד מצאתם חן בעיני. זוג יונים שקטות כאלו, בטוחים בעצמכם, שפויים כל-כך. כמה השתוקקתי להיפגס ולשבת אתכם, לשנות קפה בחברתכם, לישון סמוך לכם. געגועים כאלה. הנה, בגלל אותם געגועים אני רץ גם עכשיו לפה. אשתי מתה, הבנים עזבו את הבית, ושוב לפתע אותם סימפטומים חוזרים... משהו בפנים מתעמעם לי...

הרמן: (קוטע) כבר אמרת את כל זה...
שץ: אני מצטער על גסות-הרוח שלי... שלום לך... (ניגש, כמו שהוא, פרוע, בלא נעליים, נוגע בידית דלת-היציאה)

הרמן: רגע... (שץ נעצר) הבגדים שלך... הנעליים...
שץ: לא חשוב... אני הרי הסתובבתי כך לפני שנים, אני אסתובב גם עכשיו...
נשאלו כאן אולי שדות? בשעתו היתה הסביבה כאן מלאה שדות...
הרמן: בוא הנה. (שץ מתקרב אליו) קח בבקשה את הנעליים שלך. (שץ מרים את נעליו) חכה רגע, בוא תחליף גם את החולצה. הזדהמת כך... אני אתן לך משהו ללבוש... לא תוכל להסתובב ליד הבית... (יוצא להביא לו חולצה. שץ הולך, נעליו בידי, נעמד ליד הספה, רוכן עליה. הרמן חוזר ובידו חולצה נקיה)
שץ: באמת, אתה לא צריך להתרגש ממני.

הרמן: לא חשוב. (עוזר לו להחליף את החולצה בנקיה)
שץ: אני מצטער, אתה לפתע טוב אלי. האם מעולם לא ניסית אתה לטפל בבני-אדם, במקום לאסוף את הספרים האלה...
הרמן: אני? מעולם לא.

שץ: אבל למה? הרי, לך אני לא צריך לספר, העקרונות פשוטים והסיפוק גדול מאד. תחת ירך משתנים בני-אדם, מצוקותיהם נעלמות... חרדותיהם נפסקות... מעולם לא ניסית?

הרמן: לא. אין לי הרבה סבלנות. אחרי זמן קצר אני מתמלא אגרסיה.
שץ: אני מבין בדיוק למה אתה מתכוון. אולי יש לך מסרק? (הרמן מתבונן בו בתמהון, אחר הולך להביא מסרק. שץ מסתרק) אני יכול לשבת כאן לנעול את הנעליים? (מורה על הספה)

הרמן: תשב.
שץ: תודה. (מתישב) אתם לא החלפתם את הריפוד מאז. יש לי זכרון חריף מהקיטון הזה. על איכות האור פה... על העץ הזה... כבר דיברתי...
הרמן: כבר דיברת.

שׁ: אני נראה בעיניך טפשי כשאני שב וחוזר על עצמי, אבל איך להעביר אליך את ההתרגשות שלי להימצא כאן, לחוש את העור הקריר הזה שהולך ומתחמם מגופי. הרי כבר אמרתי, כאן נולדתי מחדש, תחייה היתה לי פה. וכשהייתי בא ומתישב כאן, לפעמים הייתי חש שמישהו שכב כאן לפני, כלומר, מכיון שלא היו אחרים, משמע אתה... אתה אולי היית שוכב ונרדם את שנת-הצהריים שלך, ומותר איוו חמימות משלך. לחמימות הזאת שהייתי מוצא פה היה ערך עצום באותם ימים.

ה ר מ ן : (ביבושת) לא ידעתי.

שׁ: אתה רואה, גם אתה היית שותף סמוי לתחייה שלי. הרי הייתי ממש מטורף, מפורק לגמרי, מבודד בחשיכה, בדכאון פרטי, ואט־אט חדר אלי האור. התחלתי לראות את המציאות סביבי, בתחילה את העולם אחר־כך גם את האנשים, קיבלתי טיפול אופטימי, ודווקא בימי המלחמה, בימי ההשתוללות הגדולה. הפכתי לאדם נורמלי. ואפילו העולם משתנה מאז, אני אינני קובל עליו כמור.

ה ר מ ן : כמוני ?

שׁ: כן, כמו הבכיה שלך בענין הספרים, שלא קוראים, שרק מדפדפים. אני מכיר טוב את הטרוניות האלו, על התרבות השוקעת, מעולם לא עשו עלי רושם.

ה ר מ ן : את החולצה שלך אתה רוצה לקחת כך, או לתת לך משהו לעטוף אותה ?

שׁ: אתה עדיין מתעקש להיפטר ממני.

ה ר מ ן : אני אמרתי לך...

שׁ: (קוטע) שמעתי. רק דבר אחרון. תספר לי עליה ?

ה ר מ ן : מה לספר ?

שׁ: איך היא עכשיו ? מה קרה לה ?

ה ר מ ן : מה פירוש ?

שׁ: האם היא השתנתה מאד.

ה ר מ ן : לא.

שׁ: יש לה עדיין סבלנות גדולה כזו ?

ה ר מ ן : לה יש עדיין סבלנות.

שׁ: אבל היא ודאי הודקנה מאד.

ה ר מ ן : לא חושב.

שׁ: היא לא דועכת ?

ה ר מ ן : דועכת ?

שׁ: נחלשת. אני התכוונתי לומר, נחלשת.

ה ר מ ן : אולי נחלשת. זאת המלה.

שׁ: (לא מסתיר את שמחתו) נחלשה מאד.

ה ר מ ן : כולנו נחלשים.

שׁ: אבל לא אני. להיפך, אצלי העסקים הולכים ומתרחבים. ממש אימפריה שלמה.

בְּקוּשִׁי אֲנִי מִשְׁתַּלֵּט עֲלֶיהָ... (מתקרב אליו מאד) אתה ודאי ידעת, אני הרי הייתי גם

מֵאוֹהֵב בָּהּ...

הרמן: זה היה אפשרי.

שץ: אתה רוצה לומר, זה היה חלק מן הטיפול.

הרמן: זה יכול היה להיות חלק מן הטיפול.

שץ: אני חושב שגם היא היתה מאוהבת בי.

הרמן: עכשיו אתה כבר הוזה הזיות.

שץ: אני כנראה כבר הוזה הזיות. (שהייה) אתה עדיין מחכה להסתלקותי. (דממה).

מתחיל ללכת לעבר הפתח, לפתע נעצר) כשאבא שלי...

הרמן: (קוטע בגסות) כבר סיפרת!

שץ: מה סיפרתי?

הרמן: (בצעקה) כבר סיפרת איך שהביא אותך בפעם הראשונה, עם סימני הדם על

הבגדים... באביב, ואנחנו ישבנו בצד ושתינו קפה... והמבט שתקעתי בך... כבר

סיפרת...

שץ: (בשקט רב) לא את זה רציתי לומר.

הרמן: (עדיין בצעקה) אז מה רצית לומר?

שץ: לא חשוב... (שהייה) את האקדח שלי אוכל לקבל בחזרה. (ניגש אל ערימת

הספרים) אני אולי בכל־זאת אצטרך אותו...

הרמן: רגע...

שץ: אני כנראה מפחיד אותך.

הרמן: לא, מה פתאום.

שץ: לא התכוונתי להפחיד אותך.

הרמן: אתה אינך מפחיד אותי.

שץ: כל הזמן אני נוהר מאד לא להפחיד אותך כדי שלא תגרש אותי, אבל אני

כנראה לא מצליח.

הרמן: אתה לא מפחיד אותי... (שהייה ארוכה, מתבוננים זה בזה היישר בעיניים)

לו רק ידעתי מה הפוונות שלך...

שץ: מה יכולות כבר להיות הפוונות? לקבל איזו אוריניטציה חדשה... רק כמה

מלים...

הרמן: רק כמה מלים?

שץ: ודאי. לשמוע ממנה רק כמה מלים. ואחר־כך באמת איעלם לכם, אני מבטיח.

איפה לשבת?

הרמן: שב שם.

שץ: תודה. (מתישב על הספה. רגליו צמודות, כולו קפוא)

הרמן: (הולך אחריו ומסתכל בו. שץ ראשו מורכן, כמתכוון עכשיו להישאר דומם

במקום שניתן לו) אם אתה רוצה לשכב, תוכל לשכב.

שץ: מותר לי לשכב? שוב מול החלון הזה, מול העץ הזה, באור־הדימדומים הזה.

(נחנק מדמעות) אינך משער איזה אושר. אני מרגיש כאילו אני נרגע מחדש, אפילו

בטרם הגיעה... (גשכב לאטו, נסמך על הכרעים) מתי היא תבוא?

הרמן: אמרתי לך, אינני יודע. (שץ עוצם בינתיים את עיניו)
 שץ: (מתרומם) אולי מוטב שלא אשכב, אני מפחד שמיד אָרדם. התעייפתי מהמאבק
 אתך, גם הכדור שנתת לי המם אותי קצת. אני מפחד שאָרדם לך.
 הרמן: אם אתה רוצה להירדם, תוכל להירדם פה.
 שץ: זה לא יפריע לך?
 הרמן: למה שיפריע? להיפך...
 שץ: שוב, איד להודות לך.
 הרמן: הנה, קח את השמיכה הזאת. (מטיל עליו שמיכה)
 שץ: שכחתי לומר, אני מוכן, כמובן, לשלם כאילו כבר התחלתי את הטיפול...
 הרמן: תשתוק... תשתוק...
 שץ: סליחה, לא התכוונתי... אני פשוט לא יודע איך להודות לך... אולי אתה רוצה
 שאעזור לך בסידור הספרים, אולי צריך למיין אותם לפי נושאים לפני שיקחו
 אותם מפה...
 הרמן: אין צורך.
 שץ: ואת המדפים הריקים האלה תשאיר כך. זה לא יהיה קצת עצוב...
 הרמן: זה לא יישאר כך.
 שץ: אתה תביא ספרים חדשים.
 הרמן: לא, אני מתכוון להרוס את הקיר הזה... להגדיל את הגן...
 שץ: להגדיל את הגן... איזה רעיון נפלא... (דממה. נשכב לאטו. שתיקה ארוכה,
 שוב הוא מתרומם) סליחה, רק תאמר לי, כבר היו פאציינטיים שחזרו לכאן, כמוני?
 הרמן: מעומק כזה של זמן?
 שץ: מעומק כזה של זמן.
 הרמן: לא, אתה הראשון.
 שץ: שוב אני הראשון.
 הרמן: מה יש?
 שץ: שום דבר. תודה לך.

(הרמן עוד עומד ומתבונן בו, אבל שץ הפעם מתכרבל סופית. הרמן עוזב,
 מזיז את דלת הקיטון וסוגר אותה. נכנס לחדר-המגורים, ניגש ישר אל
 האקדח, נוטל אותו בידיו, מתבונן בו, מבקש כאילו להחביאו אבל לא מוצא
 מקום, חוזר ומניח בין הספרים. ניגש לטלפון, מרים את השפופרת, מקשיב,
 מחזיר את השפופרת למקומה, בלא צליל. מעמיד את הסולם, פותח אותו,
 זוקף את שלביו לאורך מלא. מטפס ומתחיל להוריד ספרים מהמדפים
 העליונים. אחרי שהוא מוריד כמה ספרים, הוא פותח אחד מן הספרים שמושך
 את תשומת-לבו, מתחיל לקרוא בו, נסחף בקריאה, יורד, ממשיך לדפדף,
 נמשך לקרוא בספר. מוריד ספרים מאחת הכורסות שבפינה ומתישב עם הספר.
 האור בחדר כל הזמן מחשיך. הוא מדליק מנורת-קריאה קטנה לידו. מהדלת
 החיצונית, שעודה פתוחה קימעה, נכנסים באותה תנועה יגעה שבאו בה
 הבחור ואחריה, נגררת, הבחורה. חרש הם חודרים לחדר-המגורים, מגיעים
 סמוך מאד להרמן ומתבוננים בו. עובר זמן רב עד שהרמן מרגיש בהם)

הרמן: (בלא חרדה, בעייפות) ושוב אתם פה?
 צעיר: (חרש, כמעט בלא קול) אולי אשתך חזרה כבר?
 הרמן: (מנענע בראשו לשלילה)
 צעיר: אבל כבר ערב.
 הרמן: אני יודע.
 (שהייה)

צעיר: אולי בכל־זאת אתה תהיה מוכן לומר לה כמה מלים.
 הרמן: עדיין העקשנות הזאת...
 צעיר: (כמו משתחוה לפניו) אני מתחנן לפניך...
 (הבחורה, שעוקבת בחרדה אחר השיחה ביניהם, מתקפלת גם היא לפתע ומתישבת על הרצפה, בתנועה אטית, חלומית)

הרמן: כמה מלים על מה?
 צעיר: לא חשוב על מה. פשוט שתשמע גם מישהו אחר, שתקשיב לקול אחר. כל היום רק אני מדבר אליה.
 הרמן: אבל מה אפשר לומר לה?
 צעיר: משהו חיובי. כמה מלים.
 הרמן: מה זה יועיל?
 צעיר: רק כדי לעזור לי לאחוז בה. היא הולכת ונשמטת ממני. תעזור לי להחזיק אותה לפחות עד הלילה.

הרמן: אתה כבר הסתבכת כהוגן, אמרתי לך שתסתבך.
 צעיר: אתה כבר אמרת.
 הרמן: עכשיו אתה כבר עייף ממנה.
 צעיר: אני קצת עייף.
 הרמן: צריך הרבה כוח בשביל כאלו...
 צעיר: (ממש כורע ברך לפניו) אני מתחנן לפניך, תעזור לי.
 הרמן: (קם בבהלה, שומט את הספר) קום, קום. (שהייה) איך קוראים לה?
 צעיר: אן קוראים לה.

הרמן: אבל איך אני אדבר אליה?
 צעיר: תוכל לדבר אליה עברית. היא מבינה, אבל לאט־לאט.
 הרמן: ואתה, איפה אתה תהיה?
 צעיר: איפה אתה רוצה שאני אהיה?
 הרמן: אתה תלך מפה, תמתין בחוץ.
 צעיר: בסדר, אני אמתין בחוץ.
 הרמן: רק כמה מלים.

צעיר: תודה. (לצעירה) He will speak to you. He agrees to speak.
 I will wait outside.

(היא נאחזת בו, אבל הוא מסתובב ויוצא)

הרמן: (מתקרב אליה בהיסוס, עומד מעליה, שכן עדיין היא יושבת על הרצפה) את באמת מבינה עברית? או ספרי לי מה יש לך? למה את מפחידה אותו כך? אולי באמת כדאי שתשובי לביתך. מה יש לך לעשות כאן? את מבינה מה שאני מדבר. (היא מנענעת בראשה) צריך לשוב הביתה, אל אבא, אל אמא... (היא מנענעת לשלילה) לא רוצה? את רוצה להישאר פה. את רוצה להישאר אה. (כורע אליה) מה לא טוב לך? (מתרפך משהו) ספרי, מה לא טוב לך. נמאס הכל. אבל תראי, אביב בחוץ, הריחות הפורחים... האור הזה... גם האור הזה לא מוצא חן בעיניך? מאיפה באתם? מהצפון... נו, או בדרך ראית את האור הזה, הנפלא, על ההרים, הכחלחל הזה... אין דבר יותר נפלא מאשר האור הזה עכשיו... אחר-כך זה ייגמר, עוד-מעט יבואו החמסנינים. את כבר היית בארץ הזו בימים הקשים שלה, בימים הכבדים. אז אפשר לשקוע בשינה ארוכה...

סטודנטית: But I'm not tired.

הרמן: את לא עייפה?

סטודנטית: I want to be awake ... עייפה...

הרמן: להתעורר.

סטודנטית: יה, להתעורר... All the time I try to be more awake.

הרמן: לא למות.

סטודנטית: לא.

הרמן: והוא חושב שאת רוצה למות.

סטודנטית: He does not understand.

הרמן: (קם מפריעתו) אני מבין. את רואה, עכשיו אני מבין אותך. מה אמרת שמך?

סטודנטית: אן.

הרמן: כן, אן. אז איך באמת תתעוררי. איך נעיר אותך. אולי איזה ספר? (מרים ספר מערימת הספרים) את יודעת מה זה? ראיית פעם? מתי קראת לאחרונה איזה ספר? אני מתכוון משהו ממשי. אני אולי אמצא לך משהו... באנגלית... לא. זה לא מעורר אותך. אני מבין. זה כבר מאוחר. אז מה נתן לך בשביל להתעורר? (כל הזמן נע באטיות בחדר) אולי את זה תקחי אתך. (נוטל את האקדח) את האקדח הזה. מישוהו השאיר כאן אקדח ישן. כנראה אפילו לא יורה. תחזיקי אצלך. הנה, הטמיני בפיס. (רוכן אליה ומטמין את האקדח באחד מכיסיו הבטלדרס שלה) זה יתן לך איזה בטחון. איזו אמונה בעצמך. את מבינה מה שאני אומר לך? You understand what I say (מקים אותה) זה קומי. למה את מוונחת כזאת, חסרת-צורה? למה השערות פרועות כך? הנה, קחי מסרק, תסתרקי. (נותן לה את המסרק שבכיסו) תאספי אותו, למה שיתפזרו כך. (גשמעת לו, אוספת את שערתיה כמו מהופנטת) את מזוהמת... You are dirty. תנקי קצת את הבוץ הזה... (ביד קלה מקלף כמה נתזי בוץ שעל בגדיה) תסדרי את החולצה הזאת. (פותח את הכפתורים העליונים הרכוסים של החולצה) כך יש לזה יותר צורה... הרי יש בך גם

יופי... צריך לשוב למציאות. לגמור עם המשחקים האלה. את כנראה עושה קצת תיאטרון. צריך גם לרחם עליו, על החבר שלך, עוד מעט לא יישאר לו כוח. שלושה ימים אתם בדרכים ועכשיו צריך לשוב. תתעוררי... תתעוררי... את לא לבד בעולם הזה... אי אפשר להיות אגואיסט כזה... יותר מדי את עסוקה בעצמך... ואלו בעיות תמיד קצת מדומות... את מבינה מה שאני אומר לך? כבר ערב... You understand ? what I say to you (מוציא אותה החוצה).

מ ס ך